

Abonamentul:

Pentru monarhie:
Pe an 12 cor., $\frac{1}{2}$ an
6 cor., $\frac{1}{4}$ an 3 cor.

Pentru străinătate:
Pe 1 an 18 fr., $\frac{1}{2}$
an 9 fr., $\frac{1}{4}$ an
4 fr. 50 cm,

Foae apare în fie care
Sâmbătă.

Unirea

Insertiuni:

Un sir garmond:
odată 14 fl., a doua
oară 12 fl., a treia
oară 10 fl.

Tot ce privește foaia,
să se adreseze la: Re-
dacțiunea și admini-
strațiunea „Unirei”
în
Blaj.

Foae bisericească-politică.**Anul XIV.****Blaj 19 Noemvrie 1904.****Numărul 47.****Chestiuni școlare.**

II.

În articolul trecut am arătat relele și lipsele interne cari de zeci de ani stagnează și împiedecă mergerea și propășirea învățământului poporal, — indicând tot odată și marele pericol estern ce amenință existența școlilor noastre populare.

E vorba de proiectul lui Berzeviczy referitor la învățământul poporal.

Adevărat că în zilele trecute prezentându-se la ministrul de culte deputații sași și sârbi și pe urmă chiar și deputații români, și protestând în potriiva proiectului, ministrul a promis că deocamdată nu-și va prezenta proiectul dietei.

Am fi însă prea naivi dacă am crede că ministrul ar absta dela ducerea în deplinire a acestui proiect. Toată manopera nu-i decât de-o rafinare politică, ca acum când partida liberală are lipsă de unire spre a putea duce în deplinire revizuirea regulamentului desbaterilor din dieta, nu cumva deputații naționalităților de prin partidul liberal, din cauza proiectului lui Berzeviczy, să iasă din partid, și astfel se îngreuneze ca opoziționali poziția guvernului. Putem fi convinși că în momentul oportun pentru ei, proiectul din chestiune va fi desbătut și va deveni lege.

Ce vom face atunci cu școlile noastre populare și ce vom face cu preparandiile?

A abzice de ele și de susținerea lor, poate că n'ar fi potrivit. Ori cât de mult s'ar propune unguște prin școlile populare, până când învățătorii vor fi români de legea noastră, și vor fi crescuți în preparandiile noastre, în ritul și în legea noastră, nu avem motiv să desperăm de susținerea caracterului național și religios al școalelor noastre.

În momentul însă când învățătorii noștri vor fi crescuți la preparandii străine, când dându-ne școlile pradă, pe copiii noștri i-ar învăța învățătorii străini

de neam și lege, existența noastră națională e sdruncinată din temelii.

Firește că așa cum sunt azi școlile noastre, cum își împlinesc azi datorințele unii din învățătorii noștri — prin însăsprirea controlului din partea statului prin proiectul lui Berzeviczy, existența multor din școlile noastre ar fi amenințată.

Ni se impune dară o reformă radicală pe terenul învățământului poporal dacă dorim și pe mai departe să avem școale.

Și reforma aceasta ni-să impune — indiferent că proiectul din chestiune va deveni lege ori ba — pentru că toți suntem convinși că așa cum sunt, multe din școlile noastre populare nu produc în popor roadele culturii adevărate.

Am amintit în articolul trecut că pentru greua carieră de învățător să recere cultura inimii, ce se poate câștiga numai prin școală, și când ar fi toți învățătorii noștri pătrunși de adevărata lor misiune, de sine vor înceta divergențele dintre preoți și învățători, neajunsurile instrucțiunii, și poporul luminat și conștiu de însemnătatea școlilor, va jertfi bucurios și fără de-a fi silit pentru școale și învățători.

Atât dară în fața lipselor interne cât și în fața pericolului estern ce ne amenință prin proiectul lui Berzeviczy, — în primul loc ni se impune *reforma preparandiilor*.

Cu durere trebuie să spunem că în trecut preparandiile noastre nu au fost la înălțimea aceea la care ar fi trebuit să fie. Școalele populare deschizându-se una după alta, la început lipsa de învățători a fost mare. Edificiile de școală s'au făcut cât cu plan cât fără plan, și câte un cantor vechi a fost instituit de dascăl. Spre a putea de contingentul de învățători la început au fost primiți la preparandii tot felul de oameni, câte cu o clasă gimnazială ori chiar fără nici o clasă, și așa s-a înghebat prima generație de învățători.

Azi însă împrejurările s'au schimbat. De învățători lipsă azi nu e, pentru că nici cei cari sunt deja calificați, nu

pot fi cu toții aplicați. Lipsa deci de a îngrămădi cursurile preparandiale cu elevi, numai ca să fie în număr cât să poată mai mare, nu e, și nici nu e oportun și cu cale.

Regulamentul pentru primirea la preparandie espres spune, că spre a fi cineva primit se recer să fie absolvat 4 clase cu progres bun.

Durere însă că această dispozițiune nu s'a ținut și nu se ia nici azi în considerare. Și dacă nu se face alegerea la primirea elevilor, urmare firească că ajung la olaltă, elevi cu pregătiri și capacități intelectuale diferite, încât în progresul în studii paș unii nu pot ținea cu alții, și astfel slabele pregătiri a unora zădărnicesc și opresc progresul celor alalți.

Cu dreptul ne putem pune dară întrebarea, cu ce scop să fac lucrurile acestea și e de lipsă că toți câți vreu și cer, să fie primiți la preparandie?

N'a fi nici un năcaz; dacă vor fi 10—20 de elevi ori și mai puțin într'un curs, dar aceia să fie aleși cu pregătiri bune, ca absolvând preparandia să fie adevărați învățători.

Căci până când oameni de aceia îmbrătoșează cariera învățătorească, cari nu au chemarea, și vreau numai o căpătuială pentru viață, până atunci școlile noastre la înălțimea chemării nu pot fi, poporul nu va avea dragoste față de școală și neînțelegerile dintre învățători, preoți și popor nu vor înceta.

În caz când proiectul lui Berzeviczy va deveni lege, învățătorii vor avea să facă examenele de calificațiune în limba magiară înaintea unei comisiuni de stat. Pretensiunile vor fi deci mai mari și pregătirea candidaților va trebui să fie mai temeinică. Chiar și acest fapt fără de împrejurările mai sus înșirate cer impetuos reforma institutelor preparandiale.

Să se primească deci pe viitor numai elevi absoluți de patru clase gimnaziale, ori civile, cu purtare bună și bun progres, indiferent ori cât de puțin s'ar primi.

Aceștia apoi pe lângă o instrucțiune temeinică își vor putea însuși cunoștințele de lipsă ca se poată sta față în față cu orice comisiune examinătoare și să-și poată face datoria ca învățători ori și unde, și ori și când.

Aceștia creșcuți în dragostea de neam și de lege, ori în ce limbă vor fi apoi siliți a propune, nu-și vor uita desigur nici când, că propun în școale românești, și copiii încredințați creșterii lor sunt români.

Aceștia vor ști apoi să deștepte și să lumineze poporul spre bine, să-l pornească spre bunăstare economică, și munca lor desigur va aduce după sine roade: bunăstare materială, pace și bună înțelegere între preoți, învățători și popor, și adevărată dragoste față de școala aducătoare de adevărat progres.

În fața relelor interne dară și în fața pericolului extern după părerea noastră, tot ce putem cere și opune ar fi *reforma preparanților*, întru cât privește primirea și instrucțiunea candidaților de învățători. În chipul acesta încetul cu încetul s'ar regenera corpul învățătoresc în care mulți sunt fără adevărată chemare și am putea să ne scăpăm de relele interne ce ne bântuie și să resistăm în potriva furtunelor ce se vor năpusti în curând ori mai târziu asupra noastră.

Altă scăpare și mântuire noi nu aflăm.

Congrua și ajutorul.

Congrua și ajutorul pentru noi preoții gr.-cat. sunt cestiuni de actualitate totdeauna, până când vor fi rezolvite așa cum cer interesele bisericii noastre. Din cauza aceasta să mi-să conceadă a-le aduce de nou în discuțiune. Cu atât mai vărtos, că pe când de o parte se dorește și se sperează a se rezolvi cât mai neîntârziat, iar de altă parte, cu toate promisiunile cari se fac, rezolvirea lor în toată ziua se amână de azi pe mâine; cred că a sosit momentul în care noi preoții gr.-cat. să ne precisăm odată ținuta față de o astfel de stare a lucrurilor.

Când în ajunul sinodului arhidiecezan din primăvara trecută, tot în coloanele acestui prețuit ziar mi-am fost exprimat modesta părere, că mai bine am face dacă ne-am lua orice cuget atât dela congrua cât și dela ajutor, am deșteptat neplăcerea mai a tuturor confrăților preoți. Am știut înainte că așa o să se întâmple, dar n'am hesitat, nu; pentru că din experiență știu, cum știm cu toții, cât de binevoitor ne este guvernul cu toți anglofilii săi. Știm că dela cei mai de sus până la cei mai de pe urmă și mai mic, nu este nici barem unul, care vorba și scrisoarea noastră românească să o întâmpine și primească, cu acea bunăvoință, cu care ar trebui să fie primită limba oficioasă a unei biserici înarticulate în legile patrii cu drept de publicitate, ci din contră totdeauna cu neplăcere și reproș, dacă n'a fost chiar respinsă cu dispreț. Mai încolo, știut este de toți, că nu este stat, în care să se fi conces vre-unei biserici, nici chiar celei numite de stat favoruri și beneficii mai multe ori mai mari, decât s'a crezut după timp și împrejurări că sunt spre servitul intereselor

potestății guvernamentale. Pe când noi toți dorim și vrem necondiționat — așa cred — să trăim în totdeauna cum am trăit și până acum în biserica noastră gr.-cat. română respectabilă și respectată. Timpurile însă sunt grele de tot; amenințați suntem în a ne pierde nu numai limba, ci și credința. Iar dacă vrem a ne conserva acestea neprețuite clenodii erezite dela moși-strămoșii noștri peste cari au trecut timpuri cu mult mai furtunoase, datori suntem a ne elupta conservarea lor cu ori ce preț. Nici foamea, nici golătatea cum zice s. Ap. Pavel, să nu ne abată dela această datorie. Cu atât mai tare nu, că avem promisiunea nemincinoasă, că tot ce dorim în numele Domnului nostru Isus Christos, mângâierea și speranța noastră, vom dobândi.

De altminterlea în zădar vom și apela după ajutor omenesc în dreapta ori stânga, știut fiind că toți cei ce ocârmuiesc azi regatul nostru, care odinioară aveă patron pe Prea Curata Vergură Maria, nu-s nici catolici, nici reformați, nici luterani, nici unitari, nici israeliți, ci atari cari doresc cu tot deadinsul și folosesc toate mijloacele posibile, cari le au la îndemână din destul, a ne intruni pe toți fiii patrii în o credință necredincioasă cu limba magiară. Ba trebuie să se știe și aceea odată că toți cei dela guvern întru cât ar fi unii catolici, alții reformați, unii luterani, alți unitari ori israeliți, nici unul din ei nu vreau nici să audă de o biserică greco-catolică română.

Poate să se pară cuiva că guvernul nu poate și nici nu este atât de vitreg față de limba noastră bisericească, din cauză că preoților bisericii orientale cu aceeași limbă oficioasă română chiar așa li-s'au întregit salariile ca și celor de alte confesiuni cu alte limbi. La acestea nu replic alt ceva

FEUILLETON.

Calendarul Unirii.

— pe 1905. —

Pe o estindere de peste 200 pagini, Calendarul Unirii de pe anul 1905. se prezintă mult superior edițiilor din anii precedenți. Coperta lucrată de talentatul prof-pictor Flavin C. Domșa infățișază catedrala din Blaj. Partea calendaristică, pe cum și Șematismul provinciei noastre metropolitane de Alba-Iulia și Făgăraș atât de indispensabilă pentru preoțimea și învățătorii noștri este aceeași ca și în anii precedenți. Partea științifică-literară însă a Calendarului are caracterul *enciclopedic* al Calendarelor atât de mult lăudate ale străinilor. Cu adevărat editorii Calendarelor noastre ar trebui să se gândească la folosul real pe care îl pot aduce cetitorilor chiar prin partea științifică-literară a Calendarelor ce redactează. E constatat că tirajul cel mai mare îl au Calendarele; (mai ales la noi, unde celelalte cărți să desfac așa de cu anevoe) pentru că să nu tindă editorii a condensa în ele cât mai multe lucruri de interes, într'o formă cât mai ușoară. Câți dintre oamenii noștri inteligenți nu vor avea cunoștință mai deșiată despre întemeierea și activitatea celui mai înalt for cultural al nostru, a Academiei române, de pildă? Și câți nu câștigă prin un articol așa de instructiv și de interesant.

Începe partea literară cu *Cronica anului*. E un început frumos, care arată un

sistem binechibzuit în redactarea Calendarului. Cuprinde „Cronica” aceasta date scurte mai importante din viața noastră, mai ales bisericească a anului trecut. Sperăm să vedem rubrica aceasta dezvoltându-se an de an, cuprinzând date și mai multe, și constituind astfel la începutul fiecărui an nou material de meditație pentru cele săvârșite în anul expirat.

Urmează un articol comemorativ despre *Școalele din Blaj*. Articolul acesta cuprinde o schiță a istoricului școalelor, din prilejul aniversării de un veac și jumătate dela înființarea lor. Începând cu actele fericitului Episcop Petru Pavel Aron, privitoare la deschiderea școalelor săvârșită la 21 Oct. vechi 1754. articolul ne arată fazele de dezvoltare ale acestor școale, susținătorii și binefăcătorii lor, pe cum și dascălii cari an funcționat. Articolul, de cea mai mare actualitate, va fi de sigur cetit cu toată dragostea de toți elevii de odinioară a Blajului.

Tot pe atât de interesant și instructiv e apoi articolul următor despre *Academia română*, în care se arată dezvoltarea acestei înalte instituții culturale, dela început, membrii ei atât cei în viață, cum și cei decedați.

Alt articol de mare actualitate este: *Iaponezii*, conținând notițe etnografice referitoare la acest popor îndepărtat, care și-a câștigat atâtea simpatii cu prilejul războiului ce decurge și acum în jurul Port-Arthurului cu toată înverșunarea. Aflăm de asemenea și o poveste japoneză, ca un specimen din literatura acestui popor.

Tot de caracter enciclopedic e articolul *Băncile românești*, care constituie o mică

dare de seamă despre acestea institute ale noastre, cari în anii din urmă s-au înmulțit așa de mult, încât dispun împreună de un capital peste 68 milioane coroane.

Articolul *Fericirea* este o meditație frumoasă.

În urmă aflăm o poezie din cartea prof. Sabo, și trei schițe din cărțile de curând apărute alui I. Adam, A. C. Domșa și Alexandru Ciura.

Adaugem apoi: poezii, povețe, glume.

Ilustrațiile de asemenea sunt foarte actuale, celea mai multe în nex cu articolele Calendarului.

Astfel: un clișeu reprezentând fațada institutelor noastre de învățământ și biserica catedrală, edificiul Academiei române și sala de lectură a aceleiași, șasă ilustrații din Iaponia, două ilustrații de port țărănesc în România și unul dela noi, statua lui Tudor Vladimirescu, un aquarel al pictorului Th. Aman, Mănăstirea Sinaia etc.

Astfel prezentându-se Calendarul Unirii îi recomandăm cetitorilor noștri cu toată căldura, cu atât mai vărtos că, pe lângă tot conținutul lui voluminos și variat, se vinde numai cu prețul de 25 cr. (50 fl.) plus 10 fl. porto postal.

Adaugem, de închiere, că „Calendarul Unirii” a apărut în editura tipografiei seminariale.

decât cu s. Ap. Pavel: „cel ce i-se pare că stă, să iele aminte să nu cadă“ ori „de i-se pare cuiva că este ceva pe sine să înșală.“

Românii din Macedonia de exemplu, vor dobândi dreptul limbii lor în biserică de la guvernul otoman, pentru că acesta crede prin atare concesiune a-și dăinui existența; guvernul patrii noastre însă din contră, crede că numai așa i-se deschid prospectele unui viitor mai îndelungat, dacă ne-ar putea sădi tuturor în inimi credința unei patrii unitare magiare, spre care nizuiesc cu toate forțele posibile. Acestei nizuințe însă îi stă în cale o stavilă; limbile bisericesti a diferitelor confesiuni profesate de fiii patrii în număr unele destul de mare. Dar dintre toți nici una nu constituie o stavilă atât de neînlatrabilă ca religia greco-catolică română. Pentru că pe când toate celelalte confesiuni sunt constituite cu limbile lor culturale, numai cu concesiunea potestății civile, care ceea ce azi îți concede, mâine poate să-ți contrazică, biserica noastră greco-cat. cu limba sa oficioasă română e constituită cu autoritatea acelei potestăți pe care porțile iadului nu o pot birui.

După modesta mea părere hic est niger-ul ideii de stat unitar magiar. În această împrejurare află eu excepționala tractare a bisericii noastre cu congrua și ajutorul. Și până vom ține la limba noastră bisericască, nu putem avea sperare de nici o congruă, ci ne vor șicana cu ajutorul distribuindu-l în un an mai nedrept și mai neecuitabil decât în altul până când ne vom urî noi sau cu limba bisericii noastre, sau cu ajutorul statului.

Așa fiind — și nu cred că ni-se va putea dovedi contrariul — nevoiți suntem a ne declara sau pentru una sau pentru alta și a ne preciza ținuta.

Ținuta noastră șovăitoare de 10 ani în coace, în loc să ne fie de ceva folos mai mult ne-a stricat. A micșorat respectul și obedința față de superioritate și a nimicuit iubirea și solidaritatea dintre frați. Preot de preot se teme a-și împărtăși ideile. Fiecare lucră de sine și-și caută numai de interesele sale. Se simțeste de ajuns lipsa ori căruia zel pentru prosperarea instituțiilor noastre bisericesti culturale, pe cari unul azi, altul mâine le lasă să servească ca trofeu de biruință pentru cutezătorul contrar. Deci a sosit momentul și numai suferă amânare să ne precisăm ținuta față de orice congruă și ajutor. Amânarea nu ne poate duce decât la dezastru, în fața căruia ne mai putându-l evita, înzădar vom plânge atunci fără speranță pe ruinile Ierusalimului nostru pierdut.

Datori suntem — mai zic odată — noi preoții a ne preciza ținuta față de congruă și ajutor. Vedem bine și putem înțelege de ajuns că pertractările parlamentelor, a Venerabililor noștri capi bisericesti, n'au nici un rezultat. Măiestatea Sa Regele îi îndrumă la guvern. În dieta țării n'avem pe nimeni care să cuteze a-și deschide gura pentru noi. În casa Magnaților Arhieriei noștri sunt majorizați, în conferințele cu catolici cu vorbe dulci ademenitoare li-se fac promisiuni în-deplininde la calendele grecești. Cu atât mai virtos că și sinodalitatea noastră în timpul din urmă s'a deochiat rău.

În timp relativ scurt am ținut în adevăr sinoade multe; acestea însă nu le-am folosit întru a-ne solidariza, nici în a-ne disciplina și cu atât mai puțin în a ne preciza ținuta în fața luptei ce ni-s-a deche-

rat prin artichu de lege XIV din 1898, ci din motivul sărăciei exagerate a deveni mercenari, ca să nu zic și mai rău. Sesiunile ultimului sinod în loc să le folosim pe baza experiențelor din trecut pentru înălțarea sufletelor și a minților, pentru a-ne pregăti și întări pentru lupta care deschisă fiind nū vrem a o primi, le-am prorogat fără să mai cugetăm la posibilitatea continuării lor. Și acum! ? — am ajuns în poziția partidului național.

Departe de mine cugetul că toate acestea s'au întâmplat din rea voință și intenționat. Sunt încredințat mai pe sus de ori ce dubiu că tot ce s-a făcut, s-a făcut cu cea mai curată intențiune și numai în speranța firmă, că doară, doară cei chemați vor deveni mai conciliabili. Această speranță e însă deșartă. Pentru îmbunătățirea stării noastre materiale să cere nici mai mult nici mai puțin decât sacrificarea dacă nu chiar de tot, cel puțin în mare parte a limbei noastre bisericesti.

Când personalul respective amplotiații unui guvern își permit negenați a șicana și nedreptăți pe un singuratic, despre ce eu am dovezi neresturnabile, nu se poate aștepta ca aceia să tracteze cu mai multă bună-voință însăși corporațiunea căreia aparține respectivul.

Cumcă cu sinodalitatea ne-am deochiat poate înțelege ori-cine și din sunetul alarmant al trimbiței ce a sunat după congres. În posibilitatea ținerii unui congres gr-cat. român numai cei naivi cred. (Părere poate prea exagerată. Redacția U.) Constituțiunea bisericii noastre n'are nici o urmă în trecut despre o astfel de adunare. Cel de întâiu și mai de pe urmă congres ce l-am avut până acum, dacă e vorba de întrunirea tuturor preoților și câte 2—3 reprezentanți mireni din fiecare parohie, îl-am avut o singură dată, atunci când strămoșii noștri au sigilat făcuta s. unire. Un asemenea congres oricât l'am dori, și să-l cerem nefiind cuprins în constituțiunea noastră strict bisericască nu ni se va concede. În un caz l-am putea esopera, în acela adevă, dacă am avea cel puțin câteva zeci ca să nu zic sute de societăți ori reuniuni bisericesti parohiale bine constituite. De ce suntem departe, că încă de abea au început unii din noi să cugete numai la așa ceva.

Am dat expresiune publică acestei modeste păreri, ca unul care cred că am spus numai curatul adevăr. Cu toate acestea dacă oare cine mi-ar putea dovedi contrariul, fără să mă supăr cât de puțin, acela pentru mine va fi: Magnus Apolo.

Băla 1 Novembre 1904.

Alexandru Barbulescu.

La Chestia congresului. În numărul ultim din „Revista catolică“, prietinel nostru părintele G. Hubic, adresează următoarea epistolă deschisă către clerul și poporul din jurul Băiei mari: „Părinte Dle Lucaciu! Frați preoți! Popor fidel! „Foc am venit să aduc din Cer — exclamă Christos — și ce voesc, decât să ardă!“ Las să ardă dară focul dragosrei cerești în inimile Fraților Voastre, — ca la căldura aceluia foc bine-făcător mii de suflete amortește să revie la viață!

Domnilor! Fraților! Catolicismul e în pericol. Satana și-a pus în mișcare întreaga haită, golitu-și-a întreg arsenalul, — zingănit de arme sună pretutindenea, foc de pucioasă vestește în lung și lat, că Biserica lui Christos e atăcată vehement. Putem să privim liniștiți cum să svârcolește biata mamă-Biserică între ghiarele uliului infernal? Putem răbda suspinele sfâșietoare de piept, ce le înalță Mireasa lui Christos către Ceruri pentru ajutor, — fără ca să ne aruncăm asupra inamicului sfâșindu-l bucatele?!... O, unde am ajuns! Fost-a Biserica catolică, singură stăpânitoare peste milioanele sufletelor, — astăzi de-abia e tolerată! Avut-a putere a dispune peste tronuri și cetăți — astăzi deabia îi este permis a-și asigura subzistența de toate zilele; averile câștigate în mod cinstit — total răpitate, parte periclitare; onoarea veche — călcată în picioare; fiii lăptați, aliați cu inamicul secular... dezastru pe toate liniile! Și toate aceste pentru neglijența, indiferențismul preoților.

Timpul suprem e, să salvăm ce nu e nimic! să restituim ordinea distrusă! La înptă! Imediat să pornim acțiunea desrobirii Bisericii, — demonstrând în fața lumii catolice, — că este în noi putere de vitalitate, — că catolicismul nostru nu e fantomă, după care aleargă neghiobii, ci izvor dătător de viață! *Sus, domnilor și fraților la Congresul catolicilor români!* Iată terenul unei munci cinstitute, dar și grele, căci avem să luăm cu asalt un Olimp plin de corupție! Dar nu ne descurajem, nu șovăim. — cu noi va fi Dumnezeu! *Devisa: Pro Christo aut vincere aut — mori!* Doamne ajută!

Hosszu-Palyi, 20 Oct. 1904.

Al D-Voastre frate mic
în Christos;
G. Hubic,
preot gr-cat.

Scrisul simbriașului. Foaia economică, „Poporul“ ce apare în Budapesta în editura ministerului de agricultură și e redactată de Popa Coresi (Dr. Gh. Alexics), ocupându-se în numărul de Duminecă cu nona lege școlară, lasă să iese din peana-i de simbriaș următoarele falsități, menite să înșele mințile masei poporului și să-l înstrăineze de conducătorii săi, știut fiind, că această foaie să trimită gratuit tuturor comunelor românești și tuturor celor ce o cer.

„Dl ministru al cultelor și instrucției publice a înaintat un nou proiect de lege parlamentului, prin care vrea să întocmească învățământul după cerințele vremurilor nouă, potrivit cu înaintarea. Țara întreagă cu însufletire a primit acest proiect, care deschide căi încă neumblate, ca lumina cunoștinței să străbată și în păturile cele mai de jos ale poporului. Mai cu seamă noi, românii, trebuie să îmbrățișem cu bucurie acest proiect de lege, care e o adevărată binecuvântare pentru sârmanul nostru popor. Să nu credeți celor ce seamănă zănie și neghina urei între frați; să nu urmați sfaturile și bârfelile ademenitoare, cari zic că prin legea nouă poporul nostru va fi asuprit și silit să-și uite limba și obiceiurile strămoșești. Minciuni sfruntate! În țara aceasta a fost pururea libertate și are să fie și un viitor, căci patria noastră e stat constituțional, care s'a întemeiat pe

dragoste și alipire frățască. De limba cetățenilor nu s'a atins nime în trecut și guvernului nici prin minte nu-i trece, ca să o răpiască dela cineva. Atâta însă cu drept cuvânt dorește statul, ca în țara asta să nu fie om, care să nu știe și ungurește. Fără cunoașterea limbei ungurești omul nu poate face un pas, dar nici afară din satul său nu se poate feri. Ști și ungurește, te poți duce unde vrei, ca să capeti vre o direcție ori de muncă, căci nime nu te întreabă de ce obârșie ești; vorba e numai, că ești cetățean de al nostru. Statul însuși în părțile locuite de poporul român poartă, ca să se învețe în școlile sale și limba română. Am văzut cu ochii și m'am convins că băieții noștri ieșiți din școlile statului știu mai bine românește, decât cei ce au învățat în școlile confesionale. Nu, iubitorilor mei, nu credeți apostolilor mincinoși, că o să vă pierdeți limba. Atâta e tot, că veți ști și ungurește. Nu uitați vorba înțeleaptă: cu cât ști mai multe limbi, cu atât mai luminat ești și cu atât mai mult preț ai.

„Pentru noi, pentru țărâtime, proiectul nu conține și o altă dispoziție bună: să vă pune mai multă grijă pe învățământul copiilor de 12—15 ani. Scopul acestui învățământ va fi, ca băiatul țărânului să însușască rezultatele mai nouă ale economiei. Va învăța, că prin prăsierea mai rațională a dobitoacelor își poate îmbunătăți pământul, poate produce mai multe soiuri de plânturi și astfel venitele i-se vor urca. Va mai învăța cum poate folosi și cel mai mic petec de pământ cu ajutorul grădinarului și creșterii pomilor. Copilul lasă să învețe toate temeinic, iar fata modul cum trebuie câștigat bani din prelucrarea poamelor și vinderea verdețurilor.

„Fie omul istet, aibă tărie și cunoștințele trebuincioase, căci numai cu muncă și silință își poate îmbunătăți traiul.

„În viitor, zice noul proiect, va fi în fiecare comună școală și unde satul e atât de sărac, că nu poate susține școală și plăți pe dascăl, statul li va veni întru ajutor. N'o să mai fie om în țara aceasta, care să n'aibă parte de lumina cunoștințelor și învățătorul nu va mai fi cel mai sărac între sârmani.

„Să între numai cât de grabnic în viața nouă lege școlară, ca și românii cu toții să guste din izvorul limpede al cunoștințelor. Până acuma brațul vânjos al tineretului nostru s'a deprins cu ținerea coarnelor plugului; până acuma credeam, că școala e o năpastă asupra capului nostru și am fugit de carte ca dracul de tămâie; până acuma poporul nostru a fost cel mai înapoiat, de în unele sate nici de leac nu găsi ai om care să știe ce îl și scrie; — vino lege binecuvântată, ca să însușască copiii noștri și meseriile, să ne fie școala sfântă ca biserica și ca și poporul nostru să-și cuprindă locul cuvenit între popoarele luminate!”

Iată ce vorbe și epitețe adresează dl Alexies Episcopatului român din această patrie, acestor apostoli mincinoși, cari samănă zizanie și neghina urei între frați, (!!) Episcopilor români cari în corpore au protestat contra acestui proiect, *primit cu însuflețire de țara întreagă, și care are menirea să facă posibilă și românilor să guste din izvorul limpede al cunoștințelor!* Auziți cum batjocorește, însuși poporul român, către care se adresează.

Preoți și învățători! lucrați din răputeri, ca să fie scoase din casele tuturor Românilor aceași foaie, menită să învineze inimile voastre și să le facă să încolțască în ele buruiana înstrăinării față de neamul și legea sărămoșească!

REVISTE.

Afaceri interne. Ministrul Tisza s'a exprimat în dietă, că va lupta din toate puterile, pentru ca să se voteze proiectul pentru reforma regulamentului camerei. Vorbirile opoziției, ori cât de vehemente, nu l-au îngrozit, el a declarat, că va merge înainte pentru că dorește să facă imposibilă obstrucția tehnică a opoziției și să apere demnitatea camerei prin mersul regulat a debaterilor. Spre acest sfârșit în sedința din 15 oct. a retras toate proiectele de legi prezentate camerei, cari încă n'au ajuns să fie dezbătute, afară de proiectul pentru revizuirea regulamentului. După ce se va trece peste acesta, va prezenta din nou proiectele acum retrase, fără de a fi schimbat ceva în ele.

De proiectul pentru reforma învățământului popular, și mai înainte se spunea, că va fi retras spre a face ceva modificări, dar în scurt s'a demințit. Faptul e, că adunările de protestare contra acestui proiect, se țin tot mai des și tot mai multe prin ținuturile locuite de naționalități, la Vârșet, Seliște Șiria, Sebeș ș. a. și deputații naționalităților au declarat, min. Tisza că iau poziție contra proiectului. De frică, ca opoziția să nu câștige voturile acestea spre a combate revizuirea regulamentului, guvernul a retras toate proiectele celealalte.

CORESPONDINȚE.

SINOADELE PROTOPOEȘTI.

— Tractul Siget. —

Maramurăș 10 Nov. 1904.

Astăzi preoții din tractul Siget au ținut adunarea de toamnă în Slatină, în cea comună de mare înșămnătate, peste carea măiestosul Petros și falnicul Gutin, cei mai înalți munți din cununa nevejtezită a Carpaților din Maramurăș cu pletele lor pururea cărunte se uita la fiii lui Traian.

Acolo! Acolo! în acel sat, în sfânta biserică și-a aflat răpaus osămintele în veci neuitate a marelui Arhiepiscop Mihail Pavel.

La 1/2 la 9 oare mergem cu toții la sfânta biserică, în frunte cu vicarul, abia ne apropiem de marginea mormântului în fața sanctuariului unde zac scumpele osămintele, ca și cum ar fi strigat de sus, nu pășiți mai încolo!

Și în acel minut ochii tuturor se umplu de lacrimi isvorite din adâncul inimilor

și cad pe obrazii noștri ca un torent de ploaie caldă.

Și sub sfintele cântări dela utrenie, scăldați în lacrimi, facem mărturisire cu toții, înaintea celui Prea înalt, să-ne curățască de fără de legile noastre, ca cu inimă înfrântă să-ne putem ruga în sfânta liturgie pentru odihna celui mai mare binefăcător a poporului românesc.

Că doară el a fost acela carele n'a umblat în porfiră și vison!

Toate bunurile pământesti ce le-a primit dela Dumnezeu, le-a împărțit săracilor!

El a fost un adevărat apostol, carele a condus corabia lui Christos la limanul dorit; nu numai odată, ci de multe ori, și ca să ne hrănească pe noi, pe sine s'a lăsat flămând.

Dânsul și-a tăiat haina sa în două, ca să se scutească alții de frig.

Pentru că numai dânsul a știut năcazul flămândului și suferințele celui gol! Însuși el mi-a povestit, și nu numai mie, ci și la alții, ca umblând la școală în Cașovia, în loc de pâine s-a nutrit două zile numai cu macrici de pe acele câmpii, și dela Baia-mare s-a dus desculț și pe jos până la Ungvár.

Acestea-s adevărate dovezi în cununa istoriei marelui Arhiepiscop.

La capetul sfintei liturgii s'a făcut părăstasul la marginea mormântului, apoi V. Ivașco preotul din Apșa-de-jos a rostit o predică bine zisă și nu cetită: unde, să ne rugăm și cum să ne rugăm!

Apoi am mers la casa parochială, unde preotul D. I. Doros ne-a primit cu iubire frățască.

S'a deschis ședința de D. protopop și Vicar Tit Bud prin o cuvântare părintească, s'a cetit disertația părintelui E. Huban la care D. preot Timiș a făcut o observare dogmatică foarte la loc, dând anză la o dispută înfocată și încă neterminată; continuarea la anul viitor în Sărăsău.

La propunerea Dlui protopop s'a primit unanim, ca: la fondul viduo orfanal din părțile noastre, pe cum strămoșii și părinții noștri, au dat sume mari de mii, să dăm și noi din puna noastră fiește carele preot la an 20 coroane.

Așa să fie!

I. Fane.

Un răspuns întârziat.

Onorată Redacțiune!

Am crezut că asupra lucrului despre care vă scriu acum să nu mai revin, să nu mă bag în joc, căci sum om bătrân și nu-mi vine acum la socoteală a mă amesteca în jocuri tineresti, știut fiind, că jocul tinerilor e o oboseală fără de nici un folos. Mi-a fost dat însă se vad că On. confrate Măcelariu parochul Totelecului prin articolul „Cine e de vină“ ce l-a publicat în „Unirea“ Nr. 33 nu m-a lovit numai pe mine, fără a pus ochelari și pe nasul altora, cari nu vedeau până acum cât de periclitată e „Valea Almașului“ de pocăiți. — Cât era despre mine tăceam, pentru că am știut și se putea vedea — că nu-s chiar așa de „entusiasmă“ pe cum mă numește domnul Măcelar, dar ca unul competent în această cauză, am fost rugat să dau un răspuns.

Domnul Măcelariu a voit să înființeze o societate a cărei scop să fie: propagarea

moralității în popor. Trebuia deci să convoace preoții — ceea ce a și făcut — la un mic „săbor.“ În convocator ea loc de adunare a fost designată școala din Almașul mare. Convocatoarele s'au trimis, și eu nu știam nimic de fericirea ce mă așteaptă, că adevărat peste câteva zile voi vedea în parochia mea un „săbor“ compus din toți preoții de pe valea Almașului. — Primesc însă înainte de adunare cu patru zile un convocator și lângă convocator o scrisoare semnată de domnul Galiș preotul din Cuzeplac (un adept al ideii Dlui Măcelariu) în care îmi spune că fiind timpul scurt nu a putut cere școala mea ca loc de adunare înainte de trimiterea convocatoarelor „dar ne bazăm pe bunăvoința Mult On. Diale rugându-te să binevoiești a ne ceda școala din Almaș în 2 August pe câteva minute spre a ne putea acolo consulta.“

Cu toată bunăvoința o așa fi și dati dar școala atunci se repara. M-am întrebat apoi că în a cui sferă de activitate compete lucrul acesta: a convoca adunări într'un protopopiat. — Dacă e vorba să ținem cont de deciziunile sinoadelor noastre atunci răspundem: în a protopopilor. — Dar cum se nu ținem cont de deciziunile sinoadelor noastre când vedem că înainte de aceasta cu mai bine de 200 de ani, în manifestul de unire din 1698 să zice că pe Mitropolitul „nime să nu-l hărăbădănuască“ și în „obicejul și diregătorile protopopilor nime să nu se amestece.“

Când Dnii Măcelar și Galiș ar fi fost incredințați de protopopul a convoca o atare adunare atunci nu le-aș fi dat răspunsul ce le-am dat.

„La scripta de dtor 25 Iuliu 1904 ca să se țină adunarea consfătuitoare pe zina de 2 August în Almașul mare referitor la înființarea unei reuniuni, pentru a îndeplini eserecțiilor spirituale am a-și răspunde:

„Cererii nu i-se dă loc de oarece chiar acum reparăm edificiul școlastic, și afară de aceea fără consensul șefului meu tractual nu pot să-mi dau învoirea, ca adunarea consfătuitoare să se țină în Almaș la 2 Aug. a. c. ce prin aceasta îți fac cunoscut ca se vă puteți întocmi treburile altmintrelea.“ Ceea ce am sublineat eu în acest răspuns, a sublineat și Domnul Măcelar atunci când a dat articolul Dsale cetitorilor spre a-i convinge cât de „entuziasmat“ am fost eu de aceasta idee salutară a dănsului.

Eu am sublineat tot aceea ca să se vadă că țin cont de deciziunile sinoadelor noastre, de cari Domnii Măcelar și Galiș nici habar n'au. Convocând dănsii numai de capul lor conferințe preotești își arogă un drept, care numai protopopilor compete. Așa dar o mai bună doză de precauție n'ar strica. — După ce asta nu s'a avut în vedere, să vedem întru cât suntem periclitati noi cei din tractul Almașului de secta pocăiților, și de ce mijloace ne folosim spre a ține pe poporul nostru ne atins de învățăturile lor scâlciate.

Eserecțiile spirituale — nu e vorba — au inriurintă edificatoare pentru ținerea moralității în popor.

Asta-i o axiomă! Deci nici Domnii Măcelar și Galiș nu li-se poate imputa că au venit între noi cu o idee necorăspunzătoare scopului ce urmăresc. — Tot ce li-se poate imputa e, că au venit prea târziu,

pentru că în tractul nostru se țin exerciții spirituale de două ori în an, cu ocaziunea sinodului de toamnă și de primăvară, când nu numai preoții și învățătorii se mărturisesc și cuminecă, ci tordeauna e chemat și poporul a asculta eserecțiile spirituale, a se mărturisi și cumineca. — Fiind sinoadele noastre ambulante nu rămâne nici un sătuleț în care să nu străbată preoții și să nu țină exerciții spirituale, ma spre deșteptarea vieții religio-morală în popor s'a introdus anuatiu în onoarea Prea Curatei Vergură Maria la sărbătoarea sfintei adormiri la marea biserică din Bucium și peregrinaj, care e cercetat nu numai de poporul din întreg tractul, ci din depărtări mai mari pe cum: Bihor și Selagiu. — Cu aceasta ocaziune se țin exerciții spirituale, credincioșii să mărturisască și cuminecă, ma se administrează și sfânta ungeră celor bolnavi. — Acum când la peregrinajele acestea bine aranjate și condu-se cu pricepere participă și preoți din diecesa Gherlii, cari s'au pronunțat elogiios despre ele — cine să nu vadă că cu frații preoți Măcelar și Galiș cu ideea eserecțiilor spirituale la noi au venit prea târziu. — Dănsii ne imbie cu un lucru care la noi e intrupat și familiarizat. — De mirat e faptul că Domnul Măcelar pretinul și inițiatorul — cum se numește pe sine — a ideii eserecțiilor spirituale, deși e în presajma tractului nostru nu a luat parte, ca e concursul său să înalte prestigiul peregrinajului dela Bucium! Nu! pentru că mai târziu să-și poată zice inițiator.

Acestea-s on. frați Măcelar și Galiș mijloacele de cari ne folosim noi cei din tractul Almașului la susținerea moralității în popor și multămintă Domnului până acum nu avem nici o oare rățăcită.

Amzis la început că n'am voit până acum a mă amestece în jocuri, cari numai te obănesc, dar nici un folos nu au. — Ideia eserecțiilor spirituale a Domnului Măcelar nu o pot numi decât joc, pentru că un lucru serios altcum trebuia cumpănit.

Ațătăl și dela mine mai mult nu!

Almașul-mare 12 Novembre 1904.

Florian Petran,
paroch gr-cat.

Cătră P. T. Abonenți.

Apropiindu-ne de capetul anului rugăm pe Onor. abonenți, să binevoiască a-și renoua abonamentul; iară cei ce sunt în restanță să ne trimită fără amânare suma datorită, căci foaia are lipse mari și arzătoare.

Administrațiunea.

Noutăți.

Din Archidieceasă. Arseniu P. Bunea preot archid. secretar la fondurile grănițarești a fost numit viceprotopop onorar. — Cu terminul de 15 Dec. n. se eserie concurs pentru completarea parochiei Sohodol, prot. Roșia montană. Venitele congruali 605.80 c.

— *Cașolț*, prot. Sibiu, venitele 232.40 c. — *Ocița*, prot. Fărăgău, venit 637.04 c. — *Bicaz*, prot. Giurgenului, venit 595.04 c. și *Chiciud* prot. Catinei cu venit congrual de 680.80 cor. — Cu terminul de 1 Dec. n. se publică concurs la 52 locuri stipendiate de câte 126 cor. pe an. devenite vacante în fundațiunea Széchenyi-Kolonits. La aceste locuri fundaționale sunt îndreptățiți acei bărbați originari din Ungaria, de religiunea catolică și bărbați, cari au purtare morală bună sunt miseri sau neapți de câștiga și și-au câștigat merite fiind în serviciul regelui și al patriei. Dintre aceștia au preferința aceia, cari au lucrat pe terenul instrucțiunii populare și sunt de origine nobili pe lângă aceea sunt fără avere. Cererile sunt a se înainta la Ordinariatu lui.

Episcop catolic la Iași. În locul Magr. Jaquet, fost Episcop la Iași Sfântia Sa a numit iarăși pe Msgr. Camilii, care mai ocupase odată demnitatea aceasta.

Advocat nou. Dr. Liviu Cigărean, aduce la cunoștință, că și-a deschis cancelarie advocațială în Oravița-montană.

Alegeri municipali. Luni în 14 n. s'au făcut în întreg comitatul alegerile de membrii municipali. Au ieșit următorii români: în cercul *Abrud-Roșia*, nime, în orașul *Alba-Iulia*, Simion Micu, în orașul *Aiud* nime, în orașul *Vizocna*: Nic. Albă în cercul *Vint*: Gheorghe Cadar, Basiliu Hățăgan și Ioan Teulescu, în a *Blajului*: Dr. Aug. Bunea, G. Bărbat, Aurel C. Domsa, Gavril Pop, Gavril Precup și Dr. Laur. Nestor, în a *Bărbantului*: Valer Dăian, Ioan Patachi și Ioan Maior, în a *Ighidului*: Nic. Florescu și Aron Bătașcu, în a *Uioarei*: Chirilă Curta, în a *Aiudului*: Dr. Aurel Sava și Ștefan Crișan, în a *Vingardului*: nime, și în a *Zlatnei*: Iuliu Albini și Traian Radu.

Jefuirea bisericeii gr-cat. din Murăș-Ogorhei. În noaptea de 9 Nov. nește hoți până acuma necunoscuți, deschizând ușa corului bisericesc au intrat în biserică de unde au furat 4 feșnice de argint în mărime de 60 cm. au rupt lăcașul de pe o cutie, unde se adunau contribuțiile pentru ornarea bisericeii. Inșă în cutie nu au fost decât 20 cruceri, cari s'au fost strins în Dumineca din 6 Nov. și din aceea au furat 18 cr. iar 2 cruceri i-au lăsat. Dnii preoți și credincioșii sunt făcți atenți, că la cas dacă acei furi fără frica lui Dumnezeu ar voi să le vândă feșnicile să-i prindă și tot odată să înștiințeze pe curatorul bisericeii adevărat pe Domnul Ioan Pădurean, Szt. György tér 19 sz. Maros-Vásárhely.

Quietanțele pentru întregirea salarelor decentale dela stat sunt libere de portul postal. Ministrul reg. ung. de culte și instrucțiune prin ordinațiunea sa Nr. 74979—1904 notifică, că în urma ordinațiunii Ministrului reg. ung. de comerț nr. 54636—1904 quietanțele, ce să trimit prin poștă la perceptoratele reg. despre întregirea salarelor și respective despre quienquenele învățătorilor confesionali sunt scutite de portul postal, dacă pe cuvertă să scrie: „Oktatási ügyben porto mentes.“

Convocare. Despărțământul „Alba-Iulia“ a reuniunii învățătorilor români gr-cat. din Archidieceza gr-cat. de Alba-Iulia și Făgăraș își va ține în sensul §-lui 21 a statutelor *adunarea generală de toamnă* Joi în 24 Nov. st. n. a. c. în școala gr-cat. română din Micești (Kisfalud) la oarele 8 a. m. la care să invite priu aceasta toți membrii fondatori, ordinari și ajutători pecum și toți cari doresc înaintarea învățământului nostru național.

Necrolog. † Aurel Căpușan candidat de avocat, dupa un morb scurt și greu, în 15 Noemvrie în anul al 28-lea al etății și-a dat nobilul suflet în mâinile Creatorului.

Odihnească în pace!

PARTE SCIINȚIFICĂ-LITERARĂ.

Dumnezeu nu uită.

Povestire de AUREL FODOR.

(Continuare.)

„Ba chiar nu știu“ zise ficiorul mai mult în sine, ca îndreptându-se spre fată „mă duc și nu știu în cătrău, viu, și nu știu de unde.“ Onița nu-i zise nimic, fără își aruncă o minută ochii într'alui, apoi îi plecă roșind — iar el nu putea scoate nici o vorbă. Ajunși la eclegie Onița se așează între secerători, iar Toderăș se pară că era legat de ea, se puse cu legătorii în urma ei. Și cum puneă jos Onița mănușchii, el îi lua în dată și îi lega cu atâta sfială parcă avea în mână ceva lucru scump, iar ea tăia și tăia mereu, ca omul răpit de voia de a lucra, și de hărnicie. Tăia pentruca să-și începe un fel de simțământ ce-i cuprindea sufletul, un simțământ necuprins, ce o făcea să nu știe de sine, să nu sufere osteneală. Și cum seceră fără a ști de oboseală, odată își scapă ochii spre Toderăș, iar blăstămata de seceră astă dată nu-și află locul ei, ci se îndreptă către degetul mâinei stângă, cu care ținea hōlda și îl tăie până la os.

Sângele curgea, iar ea în tăcere, înfricată la vederea sângelui și amortită de durere se uita la el, o copilă de lângă ea sare inte și îi aduce apă să se spele, dar Toderăș îi ieă vasul din mână, cuprinde în mână lui degetele fetei, le spală și leagă apoi tăietura.

Ficiorii și fetele ce erau în clacă rideau și își trăgeau cu ochii zicând: „cât îi este de dragă,“ altele șopteau „vezi acesta are să fie bărbat bun — sărac, mut, prost,“ unele ziceau: „Nu-i modru e făcătura pe el, altcum nu se poate ca să se îndrăgostească în fata aceasta a unei văduve sărace, și în sat sunt destule fete cu avere.“ Într'aceea Onița se puse de nou la seceră, iar Toderăș se apucă de lucrul său, când și când se făcea că se pleacă după mănușchi și se furișă către ea și o întreba, că „nu o doare degetul,“ copila răspundea: nu, și seceră mai departe.

Sara o petrecu până a casă, dar nu putu să-i povestească nici o vorbă, deși o vorbă, numai o vorbă, ar fi dorit să-i spună.

Dela întâlnirea aceasta trecuse multă vreme și ei nu s'au mai văzut, ceea ce făcu pe Toderăș să fie gânditor și fără voie. Tatăl băgă de samă starea ficioru-său, și pentruca să-l scoată din gânduri, zise: „Fiul meu, văd că te simțesti rău singur — și n'ai nici o voie, de aceea am socotit să te însori, drept că mai ai de mers odată la cătane, dar până atunci, și tu ai fi ca alții. Eu în lucrul acesta am și vorbit cu Filip Vasilica, că el ți-ar da fata, și cu ea ți-ar da 20 jughere și 6 boi.“ La vorbele acestea, ficiorul se uită la tatăl său trist apoi cu iubirea și cinstea unui copil bun îi zise: „O tată! dumniata să vede că te-ai înșelat, de mersul lumii celei stricate de acum — și nu ai în vedere decât numai fericirea pământescă, dar chiar și numai aceasta avându-o în vedere, pașul la care mă îndemni nu duce la țintă. Dta crezi că avere să fie numai, apoi omul face căsătorie fericită?“

„Dar nu e așa scumpe tată! Avereă e numai o parte neînsemnată în fericirea vieții omului. Sufletul bun e fericirea tată. Cum gândești dta că eu mi-ași putea lega capul, cu o fată pe care nu o cunosc, nu-i cuposc aplicările și narăvurile, nu o iubesc, nu mă iubeste. — Ce folos de jugherele ei, dacă eu nu ași putea-o iubi și cinste, și ce folos ași avea eu de ele, dacă ea nu ar avea simțământul de iubire, și eu ași vedeă, că sănătos nu are cine să mă înveselească, bolnav nu are cine să mă cante cu gingășia unei inimi curate!“

„Eu nu te silesc, răspunsă tatăl rușinat, dar nu-mi place că ești tot plouat și năcăjit — am crezut că lângă o femeie bogată vei fi mai vesel — dar iartă scumpul meu.“

„Nu sum supărat tată numai sum îngândurat, de ce nu știu nice eu, dar cel ce m'a îngândurat — mă va și înveseli — să ne punem nădejdea în Dumnezeu, iar înșurătoarea să o lăsăm până îmi va veni vremea, până când va arăta Dumnezeu pe aceea ce e aleasă inimei mele și despre care se pot zice și eu „mniere bună, parte bună, se va da celor ce să tem de Domnul.“

Pe când se petreceau aceste lucruri la Toderăș biata Onița nu se știe de ce, începuse a slăbi, era tristă și posomorâtă — gurile rele ziceau că-i îndrăgostită în Toderăș dela claca preotului.

IV.

Intr'o zi Onița se duce la târg la un orașel din apropiere împreună cu alte fete — cum mergeau ele, Toderăș cu alți ficiori le ajung și merg povestind la olaltă. Între pretini vine vorbă și de claca preotului — și tăiatul degetului Oniței, și riseră de întâmplarea aceea. Onița slăbită de drum, rămase mai inapoia fetelor — Toderăș o întreabă de ce e așa de supărată?

„Sunt singură, răspunsă fata și orfană, n'am în lume pe nime, am fost tot nefericită dela naștere. N'am pe nime — mi-ar fi mai bine să mor.“ „Ba să nu mori tu Onița — las să mor eu, — care de când te am văzut — și mai ales dela clacă — n'am mâncare, n'am putere, n'am voie — mor de dragul tău — și tu nu o ști — nu o vezi — nu vrei să o vezi.“ „Dar cine ți-a spus ție că eu...“ zise fata. „Nime, răspunsă ficiorul — dar pe mine un gând — un singur gând mă paște, gândul că tu nu mă iubești.“ „Cum te înșeli tu Toderăș, zise fata, cine nu te-ar iubi pe tine, care ești așa de bun... așa de...“

„Mă iubești?“ răspunsă ficiorul aprins de bucurie — „Iubesc, răspunsă fata, și te-am iubit, din minuta când te-am cunoscut. Dar s-au depărtat prietini, vină să-i ajungem!“ Și o luară amândoi la fugă — fără să mai știe — nici chiar Onița că i-a fost rău. După câteva zile el o peți și să ținu credința.

V.

Era în satul Cărligata o gazdă bună cu numele Morcov George, femeia aceluia la câteva zile după ce se făcu credința lui Toderăș cu Onița, sta în povești cu o femeie din sat Catrina. Ce au povestit nu a auzit nime, căci vorbeau încet, abia când și când se auzia glasul Cătrinei zicând „lasă numai pe mine voi isprăvi eu,“ — iar cealaltă îi

umplu șurțul cu fărină, slănină, brânză etc. și îi dădu drumul curând.

Cătrina de aci se duse la un ficior din capul satului Brumar Ștefan, ce avea o bubă la o mână, și după ce îi cântă buba zisă:

„Ști tu unde să meri după leacuri la mână? la Saveta din deal, aceea are multe buruieni și-ți va da, — dar griji fătul meu dute șara, când nu te va vedeă nime, nu cumva să se audă de boala ta.“

Când se însără bine ficiorul s'a dus iar Saveta i-a dat niște buruieni, căci de aceea le-a strâns ea, chiar în ziua crucii, să le deie la cei năcăjiți.

Catrina i-a pândit, și îndată ce a văzut că el a fost la Saveta s'a dus la Toderăș, și i-a zis între mamă-sa, cu o vorbă dulce plină de milă. „Am auzit că ai făcut credința cu Onița Savetei?“ apoi adause sușpinând: „numai de ar da Dumnezeu noroc, fata-i frumoasă, nu-i vorbă numai... oare nu-mi pot țineă gura!“

„De ce s'o țini, zise Toderăș, că de aceea nu poate zice nime rău, e frumoasă, e hărnică, e blândă.“ „Drept, zise Catrina, e hărnică, e blândă, dar nu a-și voi să bag vraybă între D-Voastră.“ „Ce vraybă să bagi lele? adause Toderăș, eu nu pot crede, să poată zice cineva ceva rău de ea.“ „Apoi chiar de aceea ar fi mai bine să tac.“ „De ce să taci lele, nu-ți facem nimic dacă vei spune adevărul, nici nu ne vom supăra,“ zise Toderăș. „Apoi dacă-i așa, zise din nou femeia fie dar să nu Vă supărați pe mine, eu am' auzit ceva... nu știu drept e... dar ca una ce numai binele ți-l vreau și norocul; îți spun că am auzit că-i place de ficiorul Brumarului, că acela în toată sara, chiar și a sară a fost acolo.“

„Nu vorbi lele, zise acum Toderăș aprins nu ți-e frică de Dumnezeu a scorni o astfel de veste de o fată ca aceea?“

„Apoi n'am zis eu că ar fi trebuit să tac, apoi eu n'am zis dragul lelii numai ceea ce am auzit, nu-i a mea vina că oamenii povestesc — mulțam de ocară,“ și se duse.

Bietul ficior rămase îndoit, să fie așa? își zicea el, multe sunt cu puțință în lume! apoi iar se năștea în el un simț de siguranță în vârtutea ei, și zicea — „de alta s'ar putea crede, dar de ea nu! nici odată, de ea nu!“ — dar acest simț, se schimba de nou, și așa se sbătea el neîncetat, ca omul în durere, când durerea nu-l lasă să afle odihnă.

Mamă-sa s'a supărat și ea, a plâns de năcaz apoi cu lacrimi în ochi s'a dus la el și i-a zis: „Ști ce, de ce să nu te duci tu să vezi?“ Și s'a luat ficiorul în haine străvestite și s'a pus la pândă. Și iată că vede ieșind din casa Savetei pe ficiorul Brumarului cu ceva în mână. „Aha, își zise el, are drept Catrina.“ Apoi se gândi una și zise: da de a fost după ceva, dar de unde ar povesti oamenii de n'ar umbla? apoi cuprins de gânduri și durere, abia se trase până acasă, acolo se trânti pe pragul căsii și plânse una, cum plânge copilul dela țită, când îl înțarcă mamă-sa.

Într'aceea Catrina se abătă din nou pe la poarta lor, nu intră în lăuntru, ci se îngrijă să fie văzută numai de mama lui

Toderas. A ceea cât ce o văzu li zise: „Catrină dragă! Catrină scumpă! ai avut drept ce ai să, că și Toderas l-a văzut asară acolo.”

„Eu v-am spus lele dar încă m-ai ocărât,” apoi sucl una din cap, și adause cu glas indurerat: „Ce drag de ficior unde vați știut duce, pat'că nu-i lumea plină plină de fete.” apoi uitându-se drept în ochii ei adause: „eu nici un ceas nu l-ași răbda să steie în vorbă cu ea, fără l-ași trimite acasă credița.”

„Și eu așa cred că ar fi bine lele, dar ta ficior li este dragă, i-se rumpe inima după ea lele, nici nu crede și de a văzut.”

„Ha, ha, ha nici ce vede, nu crede.” „Nu lele dragostea e oarbă, omni cuprins de ea, are ochi dar nu vede, are urechi și nu înțelege ce-i spun; el crede inimei nu mai inimii.”

(Va urma.)

Prin ce mijloace poate câștiga păstorul sufletesc stima, iubirea, adheșiunea și încrederea poporului credincios?

Disertație, de Tit Bud.

(Fine).

Nu face dară destul chiemărei sale un paroch, dacă împlinește stele liturgii private, dacă în sărbători servește și împlinește pușinelul lucru scripturistic. O nu! păstoria sufletelor nu stă numai întru atâta. Diregătoria noastră e, ca și viața protopărintelui Adam, trebne să cultivăm întreagă grădina grijei noastre conerezută, și încă cu toată sirguinta, ba și cu sudoarea feței noastre „non solum propter esum, sed magis propter Jesum”. Fie preotul în biserică ori în casa sa, fie singur ori între poporenii săi zi și noapte trebne să mediteze și să cerce mijloacele, ca pe credincioșii lui să-i conducă la viața morală. Și poporenii luând seama, cumcă toată nisuinta păstorului lor e fericirea lor, vor iubi, vor stima și vor fi cu toată încrederea cătră părintele lor, cătră ingerul lor păzitor. Poporenii vor iubi numai pe acel păstor, despre care vor lua seama, că nu numai tunde oile sale, dară le și paște. E drept P. O. confrățil cumcă viaa care ni s'au dat spre cultivare, produce fructe bune și rele, e pământul acela, în care Dumnezeu a sămănat sămăntă bună, însă până ce oamenii lui a dormit, a venit inimicul și între sămănta bună a aruncat și neghina. A crescut ambele și acum aduc roada.

Viaa noastră e un câmp, în care aduce roadă bună pomul sădit lângă râul cristalin, dară acolo e și pomul, dela care deja de trei ani înzădar se așteaptă roada; un câmp e viaa noastră, în care înflorește trandafirul din Erichon, însă crește pe dânsul și scail pustiei Zachara. Și pe lângă păstoria grea, ne luptăm câștigându-ne pâinea de toate zilele cu cruntă sudoare.

Însă dacă cineva nu vrea să fie decât slugă nebrebnie „și socoate mai mult decât de oi,” atunci bine ne caracterizează poporul, țare zice, că popa are cel mai bun lucru în lume. Însă cel ce e pătruns de chiemarea sa înaltă, nu va fugi nici de greutățile împreunate cu dânsa. Oficiu fără greutate nu se poate închipui; oare oficialii civili n'au greutate? O! ba au și dânsii. Trebne să recunoaștem, cumcă e grea dire-

gătoria noastră. A învăța în continu pe alții în școală, în scaunul confesional, în biserică și încă pe unii neculți, deabnăsamă elucru greu. Știm cât de greu e pe unii ai deștepta și ai atrage la viața morală, și cât de greu e a mângăia pe moribunzi. Însă toate aceste sunt obligațiuni provenite din oficiul nostru și nu le putem negliga fără a păcătu în contra noastră și în contra celor nouă conerezui. E notor, cumcă e grea soartea clerului și din alte privințe, mai ales astăzi, căud în Europa stau în față două partide mari, o partidă, care stă pe bază curat catolică, iar cealaltă o partidă mare plecată la revoluțiune, la dirimarea a tot ce e moral și creștinesc. Noi putem să ajungem zile grele, foarte grele, căci iată biserică noastră catolică se perzecutează chiar și de aceia, cari ar trebni să o apere. Și din perzecuțiunile aceste avem parte destulă și noi clerul rural. Oare nu suntem espuși la pisuire din partea lumii, oare nu ni se critică și faptele noastre purcese din intențiunea cea mai bună? Ba, suntem chiar și perzecutați, dacă nu împlinim orbește dorințele celor dela putere. Clerul e batjocorit și perzecat, asta nu se poate nega. Și aceste numai acela le incunjura, care se dă în jugul lumii și trage brazde împreună cu cei fără de lege și cu murarii liberi. Dar har Domnului, atari preoți sunt pușini. O! aieve ar trebni să desperăm și să pierdem tot curajul, dacă n'am vede în biserică contiunuu icoana Aceleia, la a căreia întrepunere s-a mântuit privați sate, ținuturi și țări întregi. Înțeleg icoana Preacuratei Vergure Maria. Pot să vină asupra noastră zile, când nu vom afla nici un mijloc de scăpare, când pe poporenii nostri li va amenința pericol mare, când nu se va asculta cuvântul adevărului, atunci să cercăm mângăiere la Maica Indurărilor, la Preacurata Feciopară, care ne va ajuta.

P. O. Confrățil! Ca se putem contrasta relelor, ce ne amenință, să nisnim a câștiga iubirea poporenilor vostri, a ne lega cătră dânsii și ai lega pe dânsii cătră noi cu catușele iubirei, ca inimicul să nu ne poată despărți în veci. Mijloacele spre aceasta ne sunt îndemână, stau gata, iată am amintit din trănsele și eu câteva. Sunt însă și alte multe mijloace conducătoare la acel scop, pe cum sunt varie și jurstarile. Intre cari se află unul sau altul, și dacă fiecare se va folosi cu prudință pastorală de acelea, nu e cu putință să nu poată dobândi iubirea poporenilor săi, ba va domni peste inimile lor atât de tare, încât acele nu se vor înstrăina dela dânsul oricât se va nisni a face aceasta inimicul cel mare, veacul acest modern și sistema demoralisătoare.

(Cetita în adunarea districtuală ținută în Sighet la 15 Novembre 1903.)

Tit Bud,

protopopol Sighetului și vicarul Maramurășului.

BIBLIOGRAFIE.

„Sămăntătorul.” Revistă Literară. Anul III. Nr. 44: N. Iorga. — Sate și mănăstiri din România: Prefață și Pe Ceahlău. Ion Borcea. — Chemare (poezie). M. Sadoveanu. — Moș-Simion. G. Săpunaru — Păstarita (poezie). Artur Gorovei. — Poveste. Se. — Notită. Red. — Răspunsuri. Numărul 20 bani.

Vosile Petri: **Legendar sau carte de cetire pentru școlarele poporali.** Ed. XIII reyazută, pag. 203. prețul legat 1 cor. La sfârșit e un glosar de cuvinte, spre a fi pricepute de școlarii din școala poporală.

Ierarhia Românilor din Ardeal și Ungaria de Dr. Augustin Bunca, Prețul 3 coroane.

Vasile Petri: **Nou Abodar românesc,** ed. XV. Sibiu 1903. pag. 96. prețul cartonat 50 fileri.

P. R. Netzhammer: **Creștinătatea în vechia Tomi,** studiu istoric critic, traducere autorizată reproducă din „Revista catolică.” Baia-mare 1904. pg. 49.

Prof. Emil Sabo. „**Cântece**” Poesii lirice. Prețul 1 cor. + 10 fil. portor.

Prof. Alexandru Ciura. **Visuri trecute.** Schițe și nuvele. Prețul 1 cor.

FLORICELE DE CÂMP,

schite ușoare. De A. C. DOMȘA

Prețul 1 coroană.

Cărți ce să pot căpota în Libraria Seminariată:

Studii și Biografii. Dr. I. Rațiu . . .	2.—
Geni pustiu, Eminescu . . .	2.—
Drumuri și orașe, Iorga . . .	2:50
Poesii de Alexandri . . .	3.—
Teatru I. II. Alexandri á 1.50 . . .	3.—
Vers și proză Alexandrescu . . .	1:25
Novele A. Brătescu-Voinesci . . .	1:50
Liter. pop. Eminescu . . .	1:50
Clocoii N. Filimon . . .	1:50
Legende și basme Ispirescu . . .	1:50
Povești, I. Creangă . . .	1:50
Vorbe înțelepte A. Popoviciu . . .	1:50
Vatra Părăsită Slavici . . .	2.—
Din Bătrâni . . .	2:50
Eminescu și Coșbuc de Alexandru Ciura . . .	1.—
Limba Română poporană și Dialectul Sicilian, de Alesiu Viciu . . .	1.60

Biblioteca Minervei 22 nr. fie care număr 15 fil.

Posta redacțiunii.

G. P. B. Bucata de care scrii a fost tradusă deja de mult și publicată chiar în „Unirea.”

Stenelus. E bine! Dar . . . scrieri anonime nu publicăm.

Ioă. Nu știu ce va fi, dar pentru aceea pregătește articolul din vorbă.

Editor și redactor răspunzător:

Aurel C. Domșa.

TELEGRAMĂ!

„Nou Etablissement“

Un deposit de tot soiul de vesminte pentru domni și doamne, făcut din cele mai bune stoffe și după croiala cea mai modernă, cea mai cu gust, și cea mai trainică.

Fiecare, care voințe să cruce să caute a se convinge despre prețurile foarte moderate și despre trănicia marfei.

☉ Cu bani puțini marfă bună ☉

trimite numai

Hala Vineză de vânzare

din Medieș (Medgyes)

strada Farkas Nr. 1.

(lângă Farmacia Folberth).

(44) 2-6

La espozițiunea milenară din Budapesta de la 1896 premiat cu medalia cea mare.

Turnătoria de clopote și fabrica de scaune de fer
— pentru clopote a lui —

Antoniu Novotny

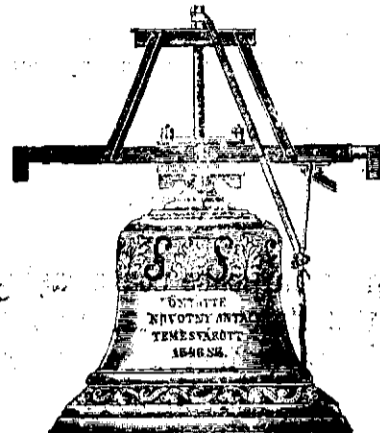
— în Timișoara-Fabric —

(22) 16-52

dată ce clopotele sînt bătute de o latură prin aceea ce sînt mântuite de crepare. — Cu deosebire recomand

se recomandă spre pregătirea clopotelor noué, pe cum la turnarea de nouă a clopotelor stricate, mai de parte spre facerea de clopote întregi armonioase, pe lângă garanție pe mai mulți ani, provédute cu ajustări de fer bătut, construite spre a le întorce cu ușurință în ori ce parte, în

— clopotele găurite —

de mine inventate și mai de multe ori premiate, cari sînt provédute în partea superiără — ca violina — cu găuri după figura S și pentru aceea au un ton mai intensiv, mai adănc, mai limpede, mai plăcut și cu vibrarea mai voluminoasă, de cât cele de sistem vechi, așa, că un elopot patentat de 327 kg. este egal în tónul unui clopot de 461 kg. făcut după sistemul vechi. Mai de parte se recomandă spre facerea scaunelor de fer bătut, de sine stătător, — spre preadjustarea clopotelor vechi cu ajustare de fer bătut — că și spre turnarea de tóce de metal.

Preț-curanturi ilustrate se trimit la cerere gratuit și franco.

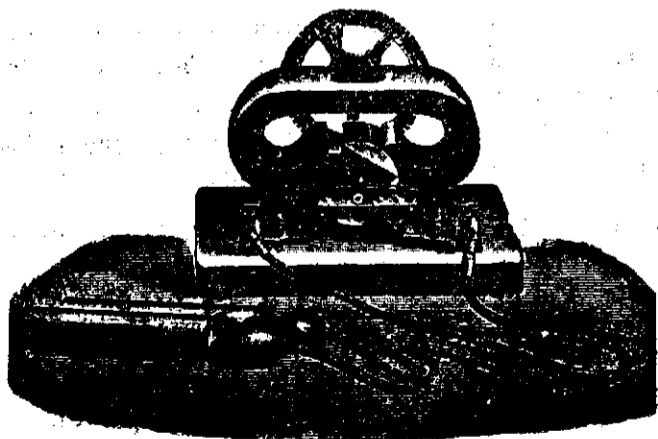
BCU Cluj / CEȘTI SLAB? Library Cluj

Voiesti să fii tare? — Voiesti ca între ori-ce împrejurări ale vieții să te bucuri de sănătate?

Voiesti să ai curajul și energia ca să te poți opune liniștit grijiilor și năcazurilor? — Noi ne am dedicat lucrările noastre într-o mări și întări sănătatea omenimei. — Încercările noastre sunt încoronate de succese și metodele noastre sunt recunoscute ca cele mai bune din partea oamenilor de știință. Am arătat că Electricitatea este baza vieții fizice și că aceia cari sufer de *stomac*, *reumatism*, *morb de nervi*, *dureri de spate*, *de cap*, *de piept* au lipsă de mai multă electricitate.

„Electrophor“

— Aparat de electricitate, renouiește puterea perduto și îl poate folosi unul fie-care. —

Nu se poate în deajuns sfătui oamenilor slabi să folosască acest aparat electric. Electroforul întărește nervii, înouiește sângele, întărește simțirea, aduce sângele și sistemul nervos la o normală funcțiune.

Dr. Bourg, membru la facultatea de medicină din Paris referază: Nu numai *podagra*, (*șuiul*), *reuma*, *hysteria*, *asthma*, au fost în nenumărate casuri vindecate prin electricitate, unde medicamentele s'au dovedit de nefolositoare, ci și la ori-ce fel de *morb de nervi*, *durere de cap*, *colic*, *dureri de urechi*, *insomnie*, *hipocondrie* și cu deosebire la *hemoroide* efectul bun se arată după vre-o câteva zile, ba uneori după vre-o câteva ceasuri.

— Cu un minunat succes se folosește contra durerilor femeiești. Electroforul produce ani de a rândul un curent electromagnet

fără a avé baterii și fără mașini ajutătoare. — Se garantează pentru trănicia lui 5 ani.

Prețul unui aparat mic complet:

20 coroane.

(Pentru cei foarte simțitori).

Se spedează la trimiterea banilor înainte sau prin rambursă.

Prețul unui aparat mare complet:

30 coroane.

(Pentru însănătoșarea morburilor vechi).

Manhattan întreprindere de Electrofor. Budapesta VIII. Aggteleki u. 15/u.

32 (13-52)